

PILTOLA

Kyläkeskiviikko 16.8.2013

Suomen maatalousmuseo Sarka
Teppo Vihola

Kylä syntyy

- Karhula ja Piltola muodostivat aluksi kaksikyläisen jakokunnan
- Asutuksen perusta keskiajalla (viimeistään 1400-luvulla) ja kylä muodostui avarille "ylämaille" – hieman edemmäs Loimijoesta
- Todennäköisin kylän syntyäika sijoittuu kuitenkin 1300-luvun alkupuoliskolle
- Alueella useamman kylän jakokunnat olivat tavallisia: Ilmarinen-Puujalkala, Karhula-Piltola, Vähäperä-Isoperä, Pappinen-Mellilä

Sijainti

- Piltola sijaitsee vanhan kirkkotien varrella Loimaan vanhalta kirkolta kohti Mellilää
- Etäisyys emäkirkolta oli vuonna 1769 kaikkiaan $5\frac{5}{8}$ peninkulmaa eli 6,7 km
- Lähimpään kaupunkiin – Turkuun – oli matkaa $7\frac{5}{8}$ peninkulmaa eli 81,5 km: tiet eivät olleet aivan yhtä suoria kuin nykyään

Kylän irtautuminen

- Karhula-Piltola jaettiin jo varhain kylien kesken ja kumpikin kylä sai omat metsäalueensa jo selvästi ennen isojakoa ja isojaon aikaan ne muodostivat erilliset yksikkönsä ja jakokuntansa
- Todellisuudessa Piltola oli oma kylänsä jo keskiajalla, mutta sen yhteisyys Karhulan kanssa kuului jakokunta-ajatteluun: kylillä yhteinen alue muun kuin peltujen ja niittyjen suhteen

Vanha Piltola

- Vuonna 1540 Piltolan veroluku oli 13 äyriä ja taloluku oli 4
- Kuului Loimaan suurimpien kylien joukkoon veroluvultaan
- Piltola kuului Niinijoen neljänneskuntaan ja se oli eräs neljänneskunnan vanhimmista kylistä
- Piltolan veroluku kasvoi vuoteen 1541 vain 46 %, kun Karhulassa kasvu oli 75 % ja Ilmarisen kylässä 89 % - Pesänsuo 157 %
- Verotuksen muutos kuvaa tilanteen kehitystä: mitä vähemmän veroluku kasvaa, sen pienempi on muutos vanhaan

Hidasta kasvua

- Vuonna 1571 kylässä 4 taloa ja vuonna 1694 kaikkiaan 5
- Jo vuonna 1541 taloluku oli ollut 4: perustalot Tuomola, Yrjäntilä, Hakkinen ja Houkka

Viljelyä

- Kytöviljelyä 1600-luvun lopulla (suoviljelyn muoto)
- Katovuosia (esim. 1675 kylä menetti kevätiljasatonsa kokonaan)
- Katovuodet kuuluivat vanhaan maatalouteen ja ihmiset elivät niiden armoilla

Myllyt

- Piltolan puromylly valmistui 1500-luvun jälkipuoliskolla
- Piltolan talolla oli osuus Juvanmyllyssä, sillä isäntä myi osuutensa Loimaan pappilalle 1639
- Myöhemmin 1800-luvulla tuulimyllyt: 5-6 aivan ryhmäkylän tuntumassa

Metsät

- 1631 Ahdas metsämaa; riittävä ainoastaan polttopuita ja laidunnusta varten (samoin kuin Karhulassa)
- Kylän alue pieni, kyliä tiheässä, metsät käytetty rakennukseen, aitaamiseen ja lämmitykseen
- Vaikea tilanne metsän suhteen oli luonnollista

Tiet

- Piltolan alueella vain paikallisia kirkko-, käräjä- ja myllyteitä 1600-luvulla
- Tie Loimaan vanhalta kirkolta Pesänsuolle
- Piltolassa tienhaara, josta kulki vanha kehätie Kauhanojalle ja edelleen Korvenkylään
- Nykyinen Alhonkedontie

Vanha maailma

- Nykyään vaikea kuvitella
- Kuljettaessa vanhalta kirkolta Piltolaan matkalle sattuiivat järjestyksessä Ilmarisen, Puujalkalan ja Karhulan ryhmäkylät
- Seuraava kylä oli Pesänsuo Mellilässä
- Ryhmäkylissä oli rakennukset ja niiden ympärillä pääasiallisesti pellot
- Muu maailma raiskattua metsää, niittyä ja suota
- Maisemassa näkyi vahvasti ihmisen olemassaolo, asuminen, viljely ja koko elämä
- Nykyään mikään ei muistuta meitä noista ajoista
- Vanha maailma oli kollektiivinen ja nykymaailma individualistinen
- Kylä oli ihmisen elämän keskus ja hänellä oli vain vähän asiaa kylän ulkopuolelle vaikka kylät olivat lähellä toisiaan

Elämää

- 1600-luvulla elämä raakaa ja rangaistukset kamalia
- Aviorikoksesta uhkana oli kuolemantuomio
- Lapsenmurhassa se oli aivan varma (roviolla polttaminen)
- Noituutta: Matti Martinpoika Pasa (syntyisin Marttilasta) 1650-luvulla – kuolemantuomio, jonka hovioikeus jätti vahvistamatta – isot sakot ja kihlakunnasta karkottaminen

Sotilaat

- Piltolassa Tuomo Pertunpoika Tuomolalla ratsumies 30-vuotisessa sodassa (rustholli)
- 1650-luvulla Piltolan Yrjäntylä oli kornetti Antti Getingin lisäpalkkatila
- 1700 Piltolassa oli kaksi sotilasruotua:
 - Loimaan komppanian ruodut 83 ja 91
 - Ruodun 83 muodostivat Piltolan talot Haukka, Krapa ja Hakkinen ja ruodussa 91 oli mukana Tuomola
 - Ruodussa 92 (84)? oli mukana Piltolan Yrjäntylä

Piltolan talot

- 1 Yrjäntilä Matts
- 2 Yrjäntilä Jacob
- 3 Tuomola Johan
- 4 Tuomola Jacob
- 5 Tuomola Henrik
- 6 Krappi
- 7 Hackinen
- 8 Häuka

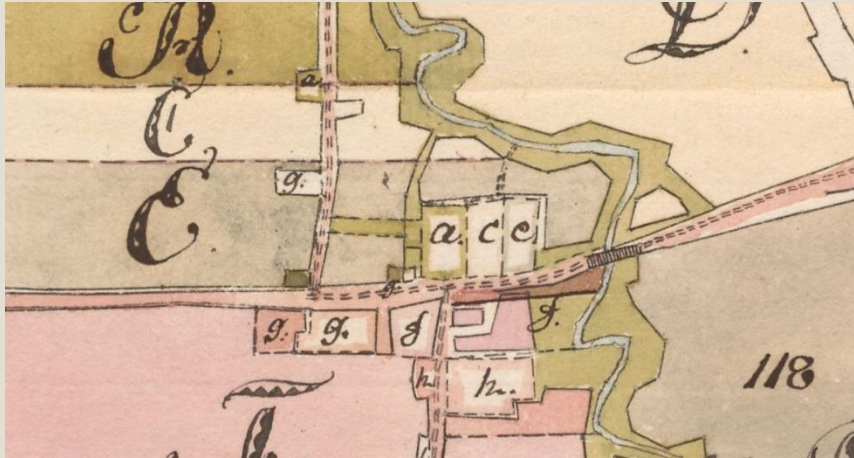
Isojako

- Alkoi Piltolassa kartoituksella vuonna 1769
- Kylä oli tyypillinen varsinais-suomalainen ryhmäkylä
- Klassisen kaunis ja selkeä piirteiltään
- Valtava määrä peltolohkoja useissa umpiaidoissa
- Peltaja viljeltiin sarka- tai oikeammin lohkojaossa, mikä oli alueen tapa mutta mikä tuotti myös ongelmia (oikeusjutut)
- Varsinainen jako vuonna 1787

Kartta ja todellisuus

- Talojen sijoittaminen kartalle hiukan ongelmallista
- Talot oli jaettu laittomasti sopujakoina ja jaon oikeellisuus oli vielä hiukan hakusessa
- Aivan kaikille taloille ei löydy eksaktia sijaintia
- Taloja kahdeksan – kartalla vain seitsemän

Talojen sijainti

- h Houka
- f Krappi
- g Hakkinen
- c Ylituomola
- a Yrjängilä
- b Yrjängilä
- e Iso t. Ala-Tuomola

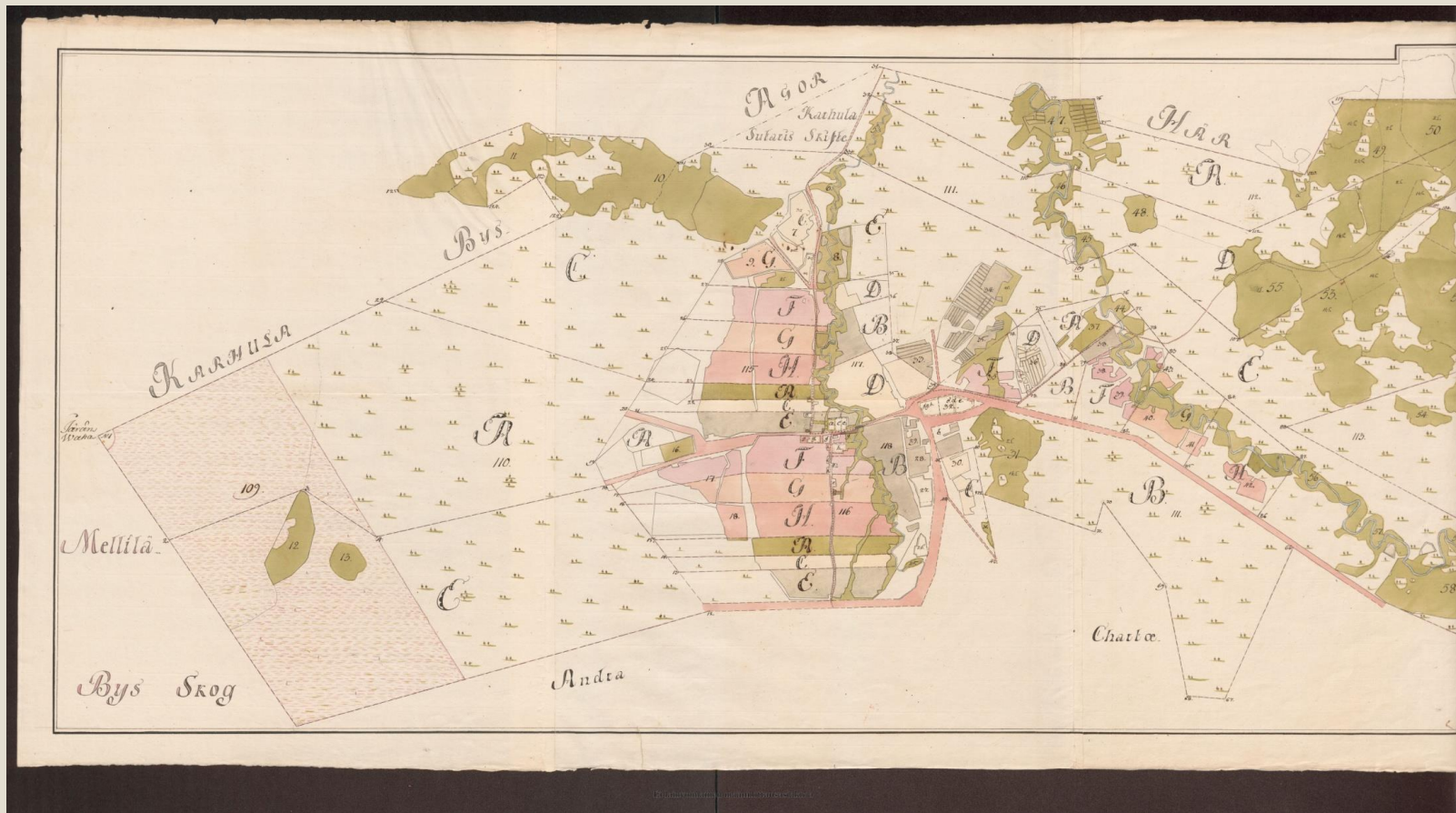
Maanmittaushallitus, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Piltola; Isojako 1787-1787 (A55:32/1-7)

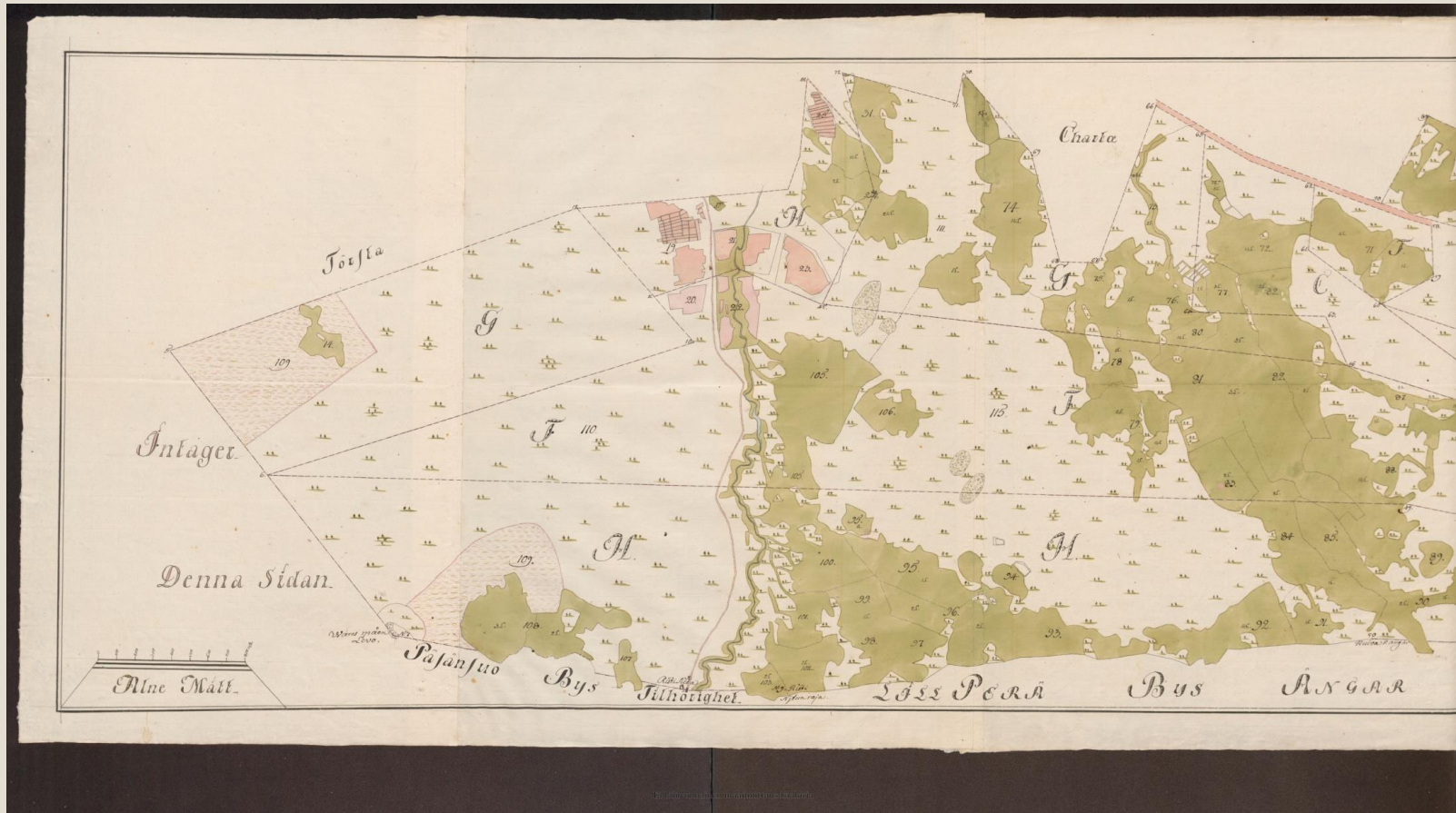
Jako

- Olemassa olevat kylän maat jaettiin talojen kesken niiden verolukujen suhteessa
- Umpiaidat jaettiin taloille, niityt jaettiin ja metsämaa
- Syntyi käytännöllinen yksityinen maaomaisuus
- Aiemmin talot olivat saattaneet myydä osuuttaan muille jakotangonmitoissa
- Historia tuntee tällaisia kauppoja
- Jaon jälkeen voitiin myydä kokonaisia lohkoja ja muutakin kuin peltoa tai niittyjä

Lohkot ja palstat

- Oikeudenmukainen jako edellytti ajan ajattelun mukaan suurta palstojen määrää
- Vain näin saatiin kaikille parempaa ja huonompaa maata
- Taloille koituvat lohkot merkittiin karttaan ja aiemman sadan lohkon sijaan talot saivat noin kaksi pääpeltolohkoa ja uudismaista lisiä

Pellot

- Koko kylän peltoala vajaat 128 tynnyrinalaa eli n. 64 ha – tästä kolmasosa vuosittain kesantona, kolmasosa syysviljalla ja kolmasosa kevätiljalla (n. 20 ha kullakin)
- Pellot Pohjoinen pelto, Eteläinen pelto
- Kylällä myös lukuisia uusia viljelyksiä pääpeltojen lisäksi

Uudispeltoja

- Sontaumpiaidat, Äijälän, Tuorilan, Suonkedon, Kulmalan ja Ojanperän umpiaidat (pieniä)
- Teppon umpiaita
- Hakan, Kuston, Haran, Mäkiön, Suvitien, Talvitien umpiaidat
- Sotilaan pelto (tienhaarassa)
- Kinkokedon, Vähäniitynkedon, Suonkedon, Tesman, Wähä, Sianniitun, Harankedon, Makionmäen umpiaidat

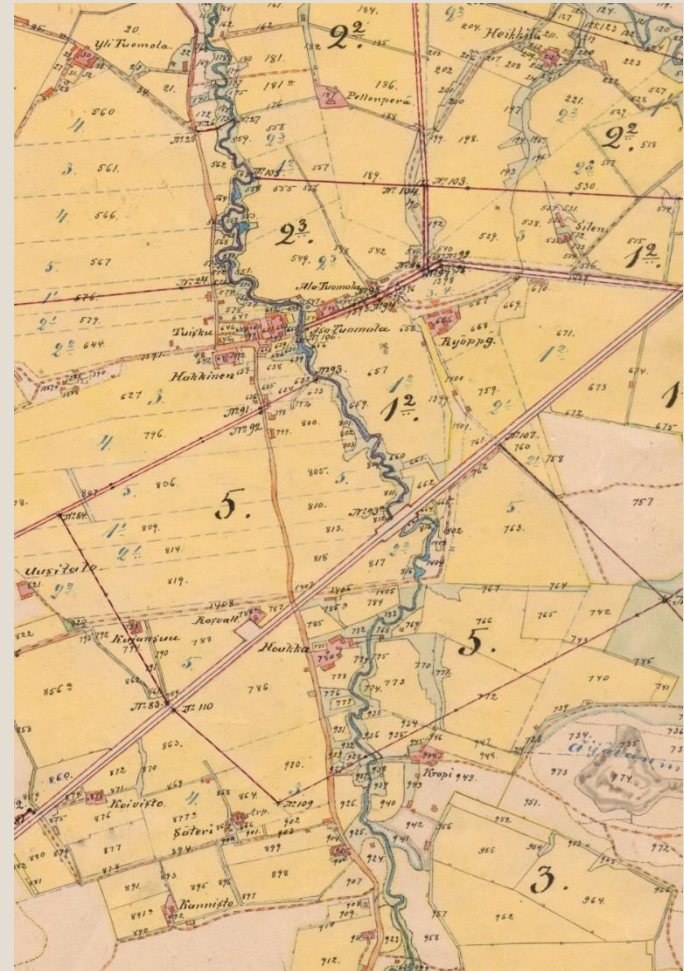
Niityt

- Osa niityistäkin sarkajaan aikaan tankojaossa
- Nimistöä:
 - Niemi, Wähätniemet, Rajamäenalusta, Kiskinkannisto, Kiski, Haaviston niityt
 - Moision, Tuorilan, Ristin, Ristinojan, Ristinkannisto, Kittistenjoki, Taveli, Kettava, Marcku, Uudenlavan sarat, Ylinen ja Alinen lava, Julpi, Pillikisto, Koivisto, Vähät niityt
 - Ämmäen pohja, Iso perko, Kytö, Kielän palkio, Isohuhta, Kytö, Pätäjoenrannat
 - Kiskin palo, Lähten lava, Häfvonoja, Wakkakorpi, Karhunojanperä

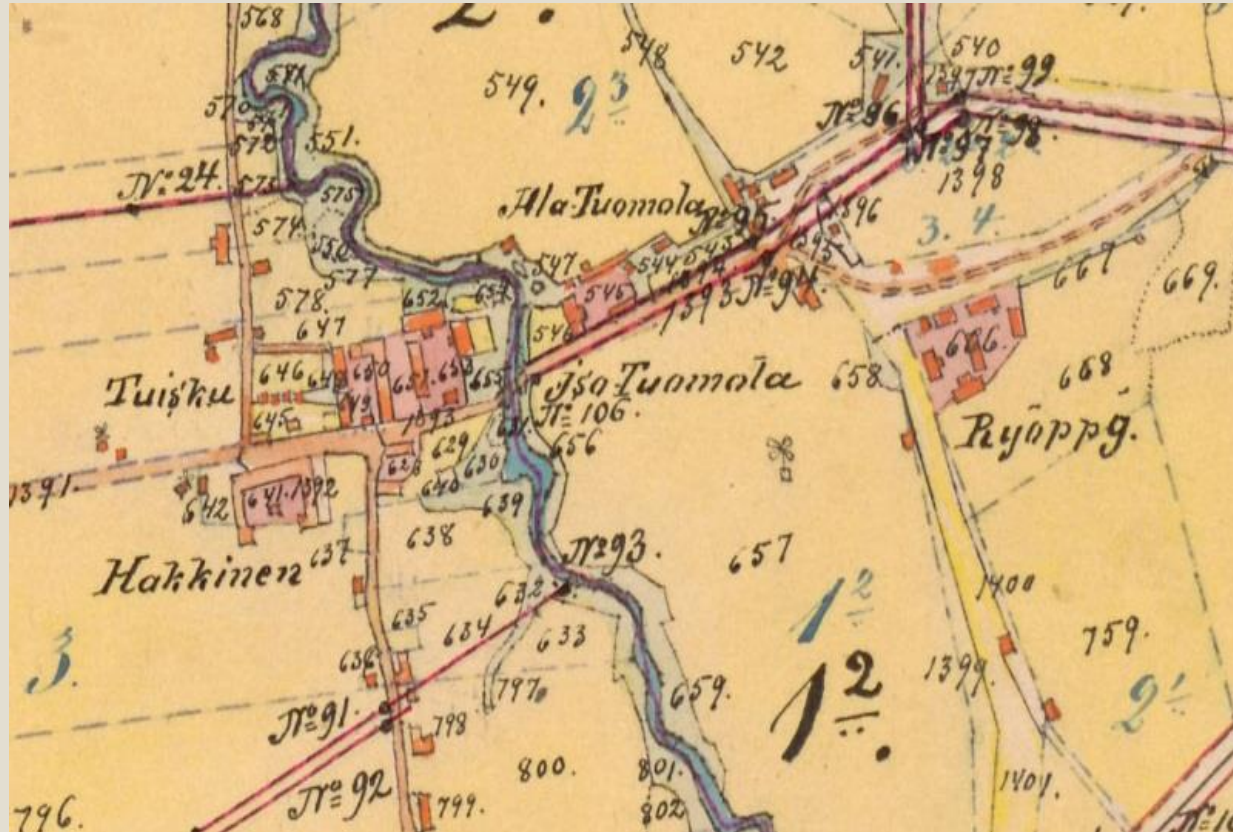
Isonjaon järjestely 1907-10

- Uusijako (tunnetaan myös nimellä)
- Kun varsinainen isojako tehtiin varhain, sen tulos oli vajavainen
- Yhteisö sen paremmin kuin maanmittaritkaan eivät pystyneet niin radikaaliin toimintaan
- Isojakoasetus määritteli lohkojen enimmäismäärän, joka oli kuitenkin käytännössä liian suuri ja siitäkin lipsuttiin
- Järkevä toiminta vaati vieläkin vähempiä lohkoja!
- Hyvien rakennusten siirto kylätontilta koettiin aikanaan turhaksi, kalliiksi ja työlääksi
- Oli totuttu tiiviiseen asutusmuotoon eikä siinä nähty ongelmia
- Kylätontit säilyivät pitkälle 1900-luvun puolelle, jos kohta lisäasutusta syntyi niiden ulkopuolelle – asutus laajeni
- Piltolassa isonjaon järjestely suoritettiin vuosina 1907-10

Kylänaukea 1910

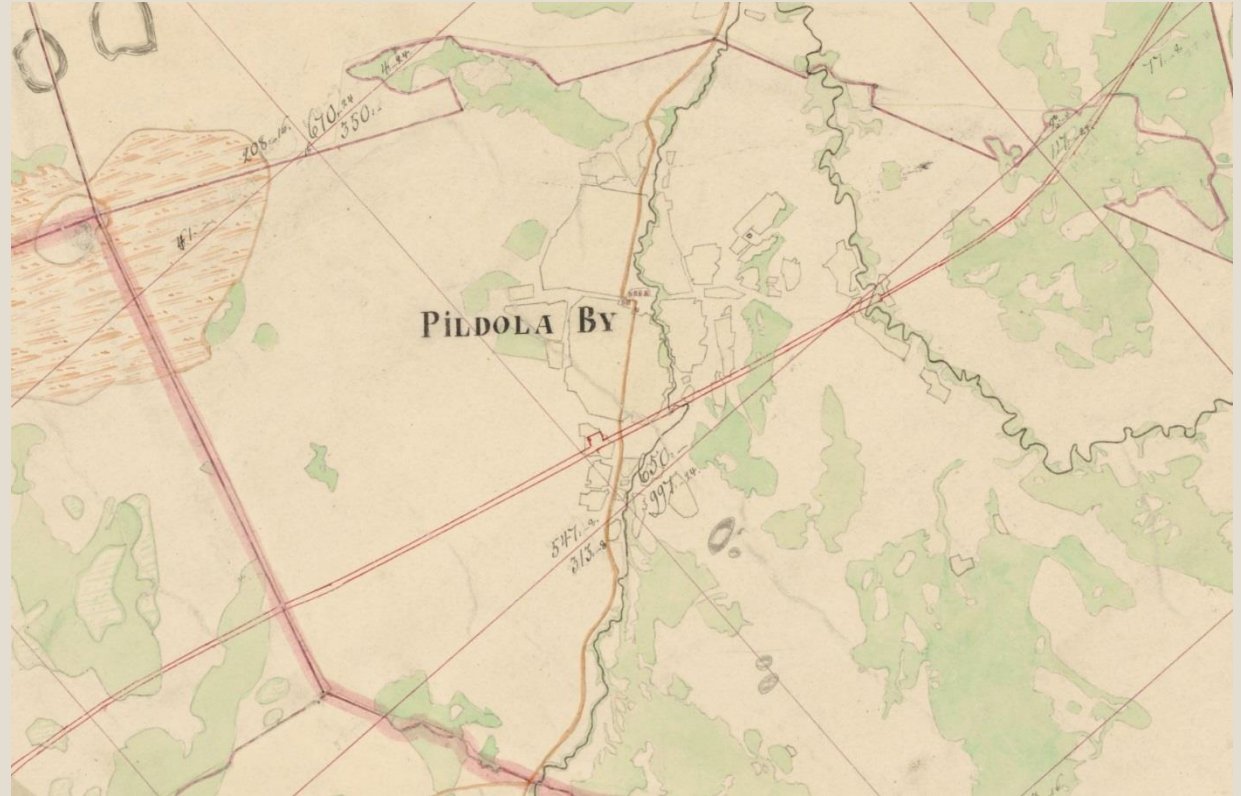
Tontti 1910

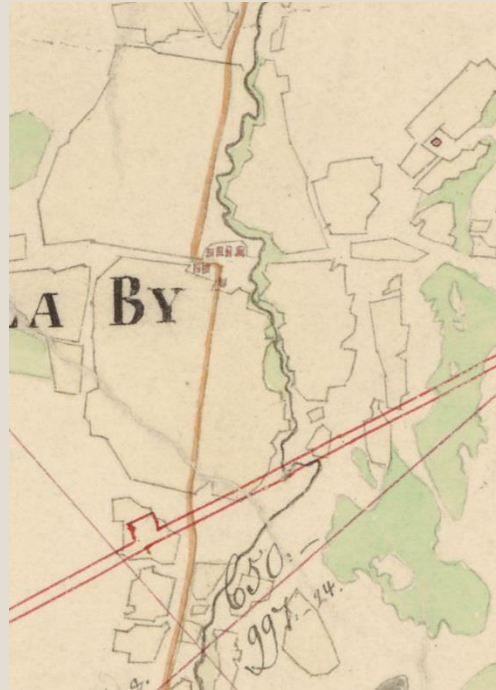
Kylä kartalla

- Piltola on pieni kylä ja sen esittäminen kartalla on seurattavissa 1840-luvulta meidän päiviimme
- Kun on silmää, paikallistuntemusta ja harrastuneisuutta kartoista saa irti uskomattoman paljon
- Seuraavassa esitellään karttoja, jotka kaikki on kansallisarkiston digitaalisessa arkistossa

Piltola maanmittaushallituksen historiallisessa pitäjänkartastossa 1840-1865

Keskusta n. 1850

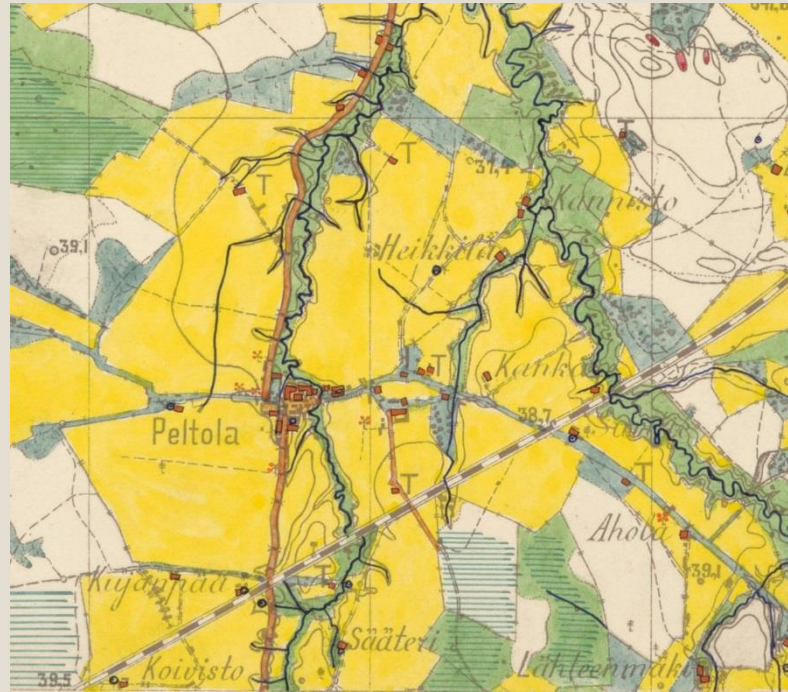
Senaatin kartta 1882

Kylän keskusta

Venäläinen topografikartta 1882

Keskusta 1882

Lähteitä

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Maanmittaushallituksen arkisto
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto diginarc.fi